

УДК 338.24:33664(477)

DOI: 10.60022/2(8)-12S

Ишейкін Тимур Євгенович

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної

Полтавський державний аграрний університет, Україна

Ishcheikin Tymur

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Associate Professor of the Markina Department of Management

Poltava State Agrarian University, Ukraine

ORCID: 0000-0002-9311-6904

Шимановська-Діанич Людмила Михайлівна

доктор економічних наук, професор

завідувачка кафедри менеджменту

Полтавський університет економіки і торгівлі

Shymanovskaya-Dianych Lyuidmila

Doctor of Economic Sciences, Professor

Head of the Department of Management

Poltava University of Economics and Trade, Ukraine

ORCID: 0000-0001-6499-0953

Жовнір Віталій Ігорович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Полтавський державний аграрний університет, Україна

Zhovnir Vitalii

Phd student

Poltava State Agrarian University, Ukraine

ORCID: 0009-0003-4857-2761

Модленко Олександр Євгенович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Modlenko Oleksandr

PhD student

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine

ORCID: 0009-0004-6468-3274

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація В умовах воєнного стану економічна система України зазнає суттєвих трансформацій, що безпосередньо впливають на діяльність підприємств усіх форм власності. У статті визначено сутність поняття фінансові ресурси підприємства, побудовано систему управління фінансовими ресурсами підприємства, проаналізовано обсяги державного фінансування підприємств протягом 2022-2024 рр., розглянуто обсяги державного фінансування підприємств за економічними секторами у 2022-2024 рр., проаналізовано обсяги прямих інвестицій у підприємства України за секторами економіки у 2022-2024 рр., досліджено темпи зростання інфляції протягом 2022-2024 рр. та її вплив на обсяги фінансування підприємницького сектору, виявлені специфічні проблеми, пов'язані з управлінням фінансовими ресурсами підприємства в умовах воєнного стану, запропоновано комплекс ефективних заходів, спрямованих на підвищення фінансової стійкості підприємств, проаналізовані основні інструменти державного стимулювання фінансової активності підприємств, механізми їх реалізації та економічний ефект для підприємств.

Ключові слова: фінансові ресурси, управління фінансами, воєнний стан, фінансова стійкість, ризики, антикризове управління, підприємство.

PROSPECTS AND TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Abstract. *Under martial law, the economic system of Ukraine is undergoing significant transformations that directly affect the activities of enterprises of all forms of ownership. The article defines the essence of the concept of financial resources of an enterprise as a set of monetary income and receipts that are at the disposal of the enterprise and are used to finance its activities, and a system of managing the financial resources of the enterprise is built, which includes incoming flows, financial planning, organization of financial activities, financial control and analysis, regulation and decision-making, and the final result. The volumes of state financing of enterprises during 2022-2024 were analyzed, considered volumes of state financing of enterprises by economic sectors in 2022-2024., analyzed volumes of direct investments in Ukrainian enterprises by economic sectors in 2022-2024, the inflation growth rates during 2022-2024 and its impact on the volume of financing of the business sector were investigated. Specific problems related to the management of financial resources of the enterprise under martial law were identified, in particular: instability of the financial market, limited access to credit resources, increased logistics, energy costs and tax burden, risk of loss of assets because of hostilities, etc. A set of effective measures aimed at increasing the financial stability of enterprises was proposed, namely: financial planning in uncertain times, cost restructuring, increased control over accounts receivable, diversification of funding sources, optimization of inventory management, implementation of digital tools for financial analysis. Basic tools explored state stimulation of financial activity of enterprises, mechanisms of their implementation and economic effect for enterprises.*

Keywords: *financial resources, financial management, martial law, financial stability, risks, anti-crisis management, enterprise.*

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану економічна система України зазнає суттєвих трансформацій, що безпосередньо впливають на діяльність підприємств усіх форм власності. Порушення виробничо-логістичних ланцюгів, зниження платоспроможності споживачів, обмежений доступ до фінансових ресурсів та зростання ризиків непередбачуваності зовнішнього середовища створюють серйозні виклики для ефективного управління фінансами суб'єктів господарювання.

У таких умовах традиційні підходи до управління фінансовими ресурсами виявляються недостатньо ефективними, оскільки не враховують специфіку функціонування бізнесу в умовах військових дій, втрат активів, зміни податкового навантаження та державних пріоритетів фінансування. Виникає необхідність у формуванні нових методів, інструментів і механізмів управління фінансовими потоками, які б забезпечували не лише виживання підприємств, а й їх адаптацію та розвиток у кризових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах воєнного стану займалися такі вітчизняні науковці, як Варналій З. С. [1], Денисюк О. Г. [2], Жигар Н. В. [3], Полегенька М. Ю. [4], Квасниця О. О. [5], Швець В. Г. [6], Мельник, Л. Г. [7], Герасименко Л. В. [14], Ю. Г. Козак, Н. І. Ляшенко [15] та інші. У своїх працях науковці досліджують фінансову безпеку підприємств України в умовах війни, економічні наслідки війни для бізнесу в Україні, адаптацію фінансових стратегій підприємств до викликів воєнного часу, управління залученими фінансовими ресурсами торговельних підприємств в умовах воєнного стану, особливості формування фінансової політики підприємства в кризових умовах, управління фінансовими ризиками підприємства в умовах нестабільного середовища, фінансове забезпечення діяльності підприємств в умовах невизначеності, тощо.

Отже, дослідження особливостей управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах воєнного стану, виявлення ключових чинників, що впливають на фінансову стабільність, та визначення шляхів оптимізації фінансової політики з урахуванням сучасних викликів і обмежень є актуальним через невизначеність термінів завершення війни та її впливу на фінансовий сектор України.

Метою статті є дослідження особливостей управління фінансовими ресурсами підприємств в умовах воєнного стану, визначення ключових проблем та викликів, що виникають у процесі забезпечення фінансової стійкості бізнесу, а також обґрунтування напрямів удосконалення фінансового менеджменту для підвищення ефективності використання ресурсів і забезпечення стабільного функціонування підприємств в умовах кризового середовища.

Виклад основного матеріалу. Воєнний стан створює надзвичайні умови для функціонування підприємств, що суттєво змінює характер управління фінансовими ресурсами. Дестабілізація ринку, обмеження логістичних шляхів, зниження платоспроможного попиту та зростання фінансових ризиків вимагають від керівництва нових підходів до забезпечення фінансової стабільності. У таких умовах особливого значення набувають питання оперативного планування, гнучкого управління грошовими потоками та оптимізації витрат.

Фінансові ресурси підприємства – це сукупність грошових доходів і надходжень, які знаходяться у розпорядженні підприємства і використовуються для фінансування його діяльності[1]. Джерелами формування фінансових ресурсів є власні кошти (прибуток, амортизаційні відрахування, внески засновників) та залучені (банківські кредити, державна допомога, інвестиції, гранти тощо)[3].

В умовах воєнного стану структура джерел фінансових ресурсів зазнає істотних змін: підприємства втрачають доступ до довгострокового кредитування, зменшується обсяг прибутку, а державні програми підтримки набувають особливої ролі. На рисунку 1 представлена схема побудови системи управління фінансовими ресурсами підприємства, що включає в себе такі елементи як: вхідні потоки (джерела фінансових ресурсів), фінансове планування (бюджетування доходів і витрат), організацію фінансової діяльності,

(управління оборотним капіталом), фінансовий контроль і аналіз (внутрішній аудит, моніторинг ефективності), регулювання та прийняття рішень (коригування планів), вихідні результати (фінансова стабільність підприємства, підвищення вартості бізнесу) [4].

Рис. 1. Схема побудови системи управління фінансовими ресурсами підприємства
Джерело: сформовано авторами за даними:[2,3,4]

Проаналізуємо обсяги державного фінансування підприємств протягом 2022-2024 рр. (табл. 1)

Таблиця 1

Обсяги державного фінансування підприємств у 2022-2024 рр.			
Рік	Всього фінансування, млн грн	Залучено через кредити (Програма 5-7-9), млн грн	Інші форми державної підтримки, млн грн
2022	12000	5000	7000
2023	14500	6000	8500
2024	16000	7000	9000

Джерело: складено авторами за даними:[11,12,13]

Отже, бачимо, що протягом 2022-2024 рр. обсяги державного фінансування підприємств зросли з 12 млрд. грн. у 2022 році до 16 млрд. грн. у 2024 році або на 4 млрд. грн. Зростання у порівнянні з 2022 роком становить 33,3 %, що свідчить про сталу фінансову підтримку малого та середнього бізнесу

з боку держави. Так, за рахунок державної програми підтримки малого та середнього бізнесу через доступні кредити (Програма 5-7-9 %) протягом 2022-2024 рр. було залучено майже 18 млрд. грн. на розвиток та підтримку підприємницького сектору України. У формі грантової допомоги (250-500 тис. грн.) протягом 2022-24 рр. державою було виділено майже 24,5 млрд. грн., що дало змогу розпочати власний бізнес понад 22 тис. осіб.

Розглянемо обсяги державного фінансування підприємств за економічними секторами протягом 2022-2024 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяги державного фінансування підприємств за економічними секторами у 2022-2024 рр.

Економічний сектор	2022 рік, млн грн	2023 рік, млн грн	2024 рік, млн грн
Промисловість	4500	5200	5800
Аграрний сектор	3000	3600	4100
Транспорт і логістика	1500	1800	2100
ІТ та інновації	800	1200	1500
Будівництво та інфраструктура	1200	1400	1600
Енергетика (в т.ч. відновлювана)	1000	1300	1500
Інші сфери (освіта, послуги, туризм)	1000	1200	1500
Разом	13000	15700	18200

Джерело: складено авторами за даними:[12,13]

Можемо спостерігати, що найбільше держава у 2022-2024 рр. виділяла коштів на промисловість, аграрний сектор та транспорт і логістику. Так у 2022 році фінансові вкладення у промисловість становили – 4,5 млрд. грн., у аграрний сектор – 3 млрд. грн., транспорт та логістику – 1,5 млрд. грн. У 2024 році ми бачимо збільшення фінансової підтримки з боку держави, а саме: для промисловості виділено 5,8 млрд. грн., що на 1,3 млрд. грн. або 29 % більше, ніж у 2022 році, в аграрний сектор залучено 4,1 млрд. грн. (+ 1,1 млрд. грн. або майже +37% у порівнянні з 2022 роком), на розвиток транспортної інфраструктури та логістики спрямовано 2,1 млрд. грн. (+ 600 млн. грн. або + 40%). Це свідчить про те, що в умовах воєнного часу такі сектори економіки, як промисловість, аграрний сектор, транспорт та логістика залишаються для нашої держави стратегічними напрямками розвитку, а їх підтримка та відбудова пріоритетом у фінансовій політиці держави[4,5].

Проаналізуємо обсяги прямих інвестицій у підприємства України за секторами економіки у 2022-2024 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

Обсяги прямих інвестицій у підприємства України за секторами економіки у 2022-2024 рр. млн. грн.

Сектор економіки	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024/2022, %
Промисловість	7 850	8 420	9 300	118,5
Сільське господарство, лісове та рибне господарство	1 120	1 250	1 460	130,4
Будівництво	670	720	800	119,4
Оптова та роздрібна торгівля	5 340	5 960	6 500	121,7
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	2 230	2 480	2 750	123,3
Інформація та телекомунікації	1 780	2 050	2 430	136,5
Фінансова та страхова діяльність	3 950	4 260	4 750	120,3
Операції з нерухомим майном	2 480	2 630	2 890	116,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	1 210	1 370	1 560	128,9
Освіта, охорона здоров'я, соціальні послуги	340	390	450	132,4
Усього	26 970	29 530	32 890	121,9

Джерело: складено авторами за даними:[11,12,13]

Отже, бачимо, що за обсягами найбільше прямих інвестицій протягом 2022-2024 рр. надійшло

в такі сектори економіки як: промисловість, сільське господарство, будівництво, оптова та роздрібна торгівля, транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність, інформація та телекомунікації, фінансова та страхова діяльність, та ін. Так у 2022 році обсяги інвестицій у промисловість становили 7,85 млрд. грн., у сільське господарство – 1,12 млрд. грн., у будівництво – 670 млн. грн., у оптову та роздрібну торгівлю – 5,34 млрд. грн., у транспорт, складське господарство, пошту та кур'єрську діяльність – 2,23 млрд. грн., у інформацію та телекомунікацію – 1,78 млрд. грн., фінансову та страхову діяльність – 3,95 млрд. грн. У 2024 році обсяги прямих інвестицій істотно зросли. Так, у промисловість було інвестовано 9,3 млрд. грн. (+18,5 % до 2022 року), у сільське господарство – 1,46 млрд. грн. (+30,4 % до 2022 року), у будівництво – 800 млн. грн. (+19,4 % до 2022 року), у оптову та роздрібну торгівлю – 6,5 млрд. грн. (+21,7% до 2022 року), у транспорт, складське господарство, пошту та кур'єрську діяльність – 2,75 млрд. грн. (+23,3 % до 2022 року), у інформацію та телекомунікацію – 2,43 млрд. грн. (+36,5 % до 2022 року), у фінансову та страхову діяльність – 4,26 млрд. грн. (+20,3 % до 2022 року)[13]. Зростання показників капіталовкладень у провідні сектори економіки протягом 2022-2024 рр. свідчить про поступове відновлення активності з боку інвесторів та сталу фінансову підтримку та допомогу партнерів (ЄС, США) Україні в умовах повномасштабної військової агресії зі сторони РФ.

Разом із тим на обсяги фінансування підприємницького сектору вплинуло і сповільнення інфляційних процесів в країні (рис. 2) Так, згідно з даними Державної служби статистики темпи зростання інфляції в Україні у 2022 році становили 20,1 %, у 2023 році – 5,1 %, у 2024 році – 12% Як бачимо, протягом 2022-2024 рр. темпи інфляції сповільнилися та скоротилися у 2024 році на 7,9 процентних пункти у порівнянні з 2022 роком. Це пояснюється стабілізацією валютного ринку, адаптацією бізнесу до кризових умов та збільшенням обсягів макрофінансової допомоги від країн – партнерів. Зменшення темпів інфляції мало позитивний вплив на фінансування підприємницького сектору, адже дозволило підприємствам залучити кредитні фінансові ресурси за більш низькими відсотковими ставками та стабілізувати ціни на власну продукцію та імпорт [6,7].

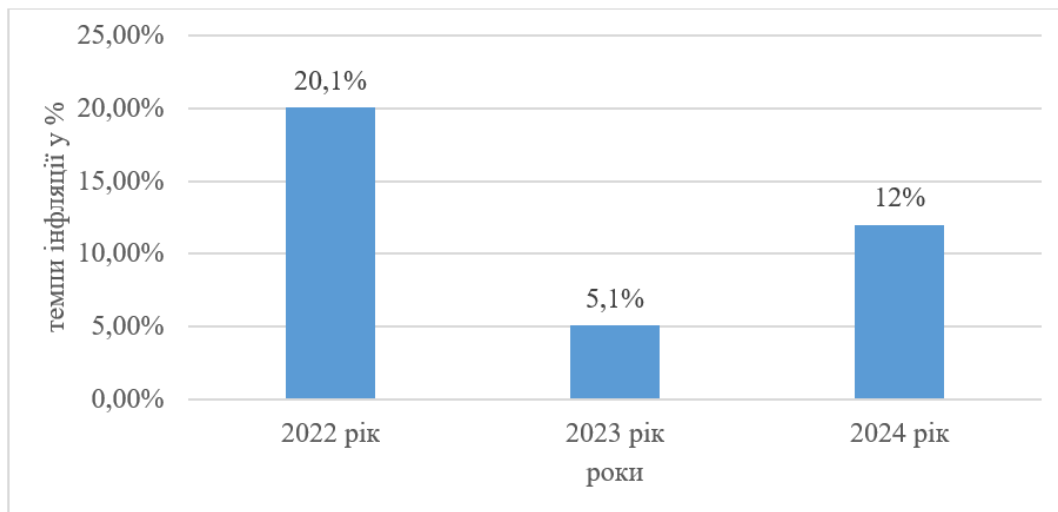

Рис. 2 Темпи інфляції в Україні протягом 2022-2024 рр. у % до попереднього періоду

Джерело: сформовано авторами за даними: [11,13]

Управління фінансовими ресурсами в умовах воєнного часу супроводжується низкою специфічних проблем, серед яких:

- нестабільність фінансового ринку. Високі коливання валютного курсу, інфляція та обмеження валютних операцій знижують прогнозованість фінансових потоків;
- дефіцит оборотного капіталу. Через перебої з постачанням і зниження реалізації підприємства стикаються з браком ліквідності;
- проблеми доступу до кредитних ресурсів. Банки обережніше надають кредити, зростають відсоткові ставки, посилюються вимоги до застави;
- підвищення витрат. Зростають логістичні, енергетичні та податкові навантаження, що потребує ретельного контролю за витратами;
- ризики втрати активів. Руйнування виробничих потужностей, евакуація або релокація

підприємств створюють додаткові фінансові виклики [6].

Для забезпечення ефективного функціонування підприємства в умовах воєнного стану необхідно впровадити комплекс заходів, спрямованих на підвищення фінансової стійкості, а саме:

1. Фінансове планування в умовах невизначеності. Формування кількох сценаріїв розвитку подій (оптимістичного, базового, песимістичного) дає змогу гнучко реагувати на зміни середовища.

2. Реструктуризація витрат. Проведення аудиту витрат із подальшим скороченням неефективних статей бюджету.

3. Посилення контролю за дебіторською заборгованістю. Введення штрафних санкцій за прострочення платежів, перехід на попередню оплату або короткі терміни розрахунків.

4. Диверсифікація джерел фінансування. Залучення державних грантів, міжнародної допомоги, участь у програмах підтримки малого і середнього бізнесу.

5. Оптимізація управління запасами. Зменшення надлишкових запасів та застосування принципів «just-in-time».

6. Впровадження цифрових інструментів фінансового аналізу. Використання ERP-систем та BI-аналітики для підвищення прозорості фінансових потоків [7].

В умовах воєнного стану важливу роль також відіграє державне стимулювання фінансової активності підприємств (табл. 4).

Таблиця 4

Державне стимулювання фінансової активності підприємств в Україні

№	Інструмент державного стимулювання	Мета застосування	Основні механізми реалізації	Очікуваний ефект для підприємств
1	Програма «Доступні кредити 5-7-9%»	Підтримка малого та середнього бізнесу, розширення виробництва	Компенсація частини відсоткової ставки за кредитами	Зменшення вартості кредитних ресурсів, підвищення інвестиційної активності
2	Державні гранти для стартапів та інноваційних проєктів	Розвиток інноваційної діяльності, стимулювання підприємництва	Надання безповоротної фінансової допомоги	Зростання кількості нових підприємств, розвиток технологічних секторів
3	Податкові пільги для підприємств у пріоритетних галузях	Залучення інвестицій у стратегічні сектори економіки	Зменшення ставки податку на прибуток, ПДВ, митних платежів	Підвищення конкурентоспроможності та фінансової стійкості
4	Державні замовлення та програми держзакупівель	Підтримка вітчизняного виробника	Участь підприємств у тендерах, державних контрактах	Забезпечення стабільних доходів, розширення ринку збуту
5	Програми гарантування кредитів	Зниження ризиків для банків при кредитуванні бізнесу	Держава виступає гарантом частини зобов'язань підприємства	Розширення доступу МСП до фінансових ресурсів
6	Регіональні програми підтримки підприємництва	Активізація розвитку місцевої економіки	Фінансування з місцевих бюджетів, інкубатори бізнесу	Зростання зайнятості, підвищення фінансової активності в регіонах
7	Інвестиційні податкові кредити	Стимулювання модернізації виробництва	Відстрочка сплати податку на прибуток	Оновлення основних фондів, підвищення продуктивності
8	Експортно-кредитне агентство (ЕКА)	Підтримка експорту українських товарів	Страховання, гарантії, кредитування експортерів	Збільшення валютних надходжень, розширення зовнішніх ринків

Джерело: складено авторами за даними: [14,15]

Серед основних механізмів підтримки можна відзначити:

- пільгове кредитування у межах державної програми «5-7-9 %»;
- компенсацію частини відсоткових ставок за банківськими кредитами;
- податкові послаблення для підприємств, що працюють у зонах бойових дій або перемістилися виробництво;
- грантові програми міжнародних організацій (USAID, ЄБРР, UNDP), які спрямовані на відновлення бізнесу.

Такі інструменти дозволяють підприємствам зменшити фінансовий тиск, стабілізувати грошові потоки та відновити інвестиційну активність [14].

В умовах війни ефективне управління фінансами має ґрунтуватися на принципах антикризового

менеджменту, а саме:

1. Гнучкість – здатність швидко адаптуватися до змін зовнішнього середовища;
2. Пріоритет ліквідності над прибутковістю;
3. Прозорість фінансової інформації для інвесторів, партнерів і працівників;
4. Раціоналізація інвестиційної діяльності, спрямування ресурсів на критично важливі напрямки;
5. Формування резервного фонду, що забезпечує фінансову стабільність у разі форс-мажорних обставин[14,15].

Висновки. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах воєнного стану є складним процесом, який потребує оперативності, гнучкості та інноваційних рішень. Головним завданням є забезпечення фінансової стійкості, збереження ліквідності та адаптація до змін ринкового середовища. Підприємства, які зможуть ефективно використовувати доступні фінансові інструменти, оптимізувати витрати та забезпечити стабільність грошових потоків, матимуть більше шансів не лише вижити, а й відновити розвиток після завершення війни.

Література

1. Варналій З. С. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни . *Вісник економічної науки України*. 2023. №2. С. 45–52.
2. Денисюк О. Г. Економічні наслідки війни для бізнесу в Україні. *Економічний простір*. 2023. №187. С. 89–97.
3. Жигар Н. В. Адаптація фінансових стратегій підприємств до викликів воєнного часу. *Економіка та держава*. 2024. №4. С. 23–29.
4. Полегенька М. Ю. Ефективність фінансового менеджменту у системі забезпечення безпеки торговельних підприємств в умовах воєнного стану. *Економічний дискурс*. 2025. №1. С. 56–62.
5. Квасниця О. О. Управління залученими фінансовими ресурсами торговельних підприємств в умовах воєнного стану. *Світ фінансів*. 2025. №2. С. 40–48.
6. Швець В. Г. Фінансова стійкість підприємства: сучасні виклики та шляхи забезпечення. *Економіка і регіон*. 2024. №3. С. 71–78.
7. Мельник Л. Г. Особливості формування фінансової політики підприємства в кризових умовах. *Фінанси України*. 2023. №9. С. 15–25.
8. OECD. Impacts of the Russian invasion of Ukraine on financial market conditions and resilience. Paris : *OECD Publishing*, 2022. 45 p.
9. Shu W. Operations locked-in amid geopolitical conflicts: firm responses and financial implications. *Journal of Business Research*. 2025. Vol. 176. P. 112–125.
10. 10. Rugina, S. War and entrepreneurship: drivers of business creation in conflict zones (case: Ukraine) *Journal of Entrepreneurship and Innovation*. 2025. Vol. 8, №1. P. 37–49.
11. Світовий банк. Вплив війни на економіку України: аналітичний звіт. Київ : *World Bank Group*, 2024. 62 с.
12. OECD. Economic Survey of Ukraine 2024. Paris : *OECD Publishing*, 2024. 58 p.
13. Державна служба статистики України. Основні показники діяльності підприємств України за 2022–2024 рр. Київ : Держстат України, 2025. 78 с. Режим доступу: URL: <https://stat.gov.ua> (дата звернення: 18.10.2025).
14. Герасименко, Л. В. Управління фінансовими ризиками підприємства в умовах нестабільного середовища . *Бізнес Інформ*. 2023. №10. С. 33–38.
15. Козак, Ю. Г., Ляшенко Н. І. Фінансове забезпечення діяльності підприємств в умовах невизначеності. *Економіка і суспільство*. 2024. №50. С. 120–128.

References

1. Varnalii, Z. S. (2023). Financial security of Ukrainian enterprises during the war. *Bulletin of Economic Science of Ukraine*, (2), pp.45–52.
2. Denysiuk, O. H. (2023). Economic consequences of the war for business in Ukraine. *Economic Space*, (187), pp.89–97.
3. Zhigar, N. V. (2024). Adaptation of enterprises' financial strategies to wartime challenges. *Economy and State*, (4), pp.23–29.
4. Polehenka, M. Yu. (2025). Efficiency of financial management in ensuring the security of trade enterprises in wartime conditions. *Economic Discourse*, (1), pp.56–62.

5. Kvasnytsia, O. O. (2025). Management of attracted financial resources of commercial enterprises in wartime conditions. *World of Finance*, (2), pp.40–48.
6. Shvets, V. H. (2024). Financial stability of the enterprise: modern challenges and ways to ensure it. *Economy and Region*, (3), pp.71–78.
7. Melnyk, L. H. (2023). Formation of enterprise financial policy under crisis conditions. *Finance of Ukraine*, (9), pp.15–25.
8. OECD. (2022). Impacts of the Russian invasion of Ukraine on financial market conditions and resilience. Paris: OECD Publishing.
9. Shu, W. (2025). Operations locked-in amid geopolitical conflicts: firm responses and financial implications. *Journal of Business Research*, 176, pp.112–125.
10. Rugina, S. (2025). War and entrepreneurship: drivers of business creation in conflict zones (case: Ukraine). *Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 8(1), pp. 37–49.
11. World Bank. (2024). The impact of war on Ukraine's economy: Analytical report. Kyiv: World Bank Group. 62 p.
12. OECD. (2024). Economic Survey of Ukraine 2024. Paris: OECD Publishing.
13. State Statistics Service of Ukraine. (2025). Main indicators of enterprise activity in Ukraine for 2022–2024. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. Retrieved October 18, 2025, from <https://stat.gov.ua>
14. Herasymenko, L. V. (2023). Management of enterprise financial risks under unstable conditions. *Business Inform*, (10), pp.33–38.
15. Kozak, Yu. H., & Liashenko, N. I. (2024). Financial support for enterprise activities under uncertainty. *Economy and Society*, (50), pp.120–128.